

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83428,Wrzosek-Adam-Jan.html>
24.02.2024, 07:15

Wrzosek Adam Jan

WRZOSEK Adam Jan (6 V 1875, Zagórze k. Dąbrowy Górniczej – 26 II 1965, Poznań), lekarz, antropolog, archeolog, historyk medycyny i nauk przyrodniczych. Syn Józefa Piotra, przemysłowca, i Pelagii z domu Skibińskiej.

Do gimnazjum uczęszczał w Piotrkowie Trybunalskim i w Łodzi, gdzie w 1894 uzyskał maturę. Studiował w uniwersytetach: w Kijowie (1894–97), Zurychu (1897) i Berlinie (1897–98), gdzie uzyskał doktorat medycyny i chirurgii na podstawie pracy *Die acute Osteomyelits mit besonderer Berücksichtigung der Osteomyelits in Säuglingsalter* (1898). Tego samego roku nostryfikował dyplom w uniwersytecie w Kijowie, gdzie jako wolontariusz pracował w klinice ginekologiczno-położniczej. W 1899 praktykował jako lekarz w Zagórzcu i jednocześnie był lekarzem fabrycznym w Dąbrowie Górniczej. Następnie uzupełniał wiedzę lekarską i filozoficzną w uczelniach Paryża, Zurychu i Wiednia. W 1901–18 pracował na UJ w Krakowie, do 1913 jako asystent w Zakładzie Patologii Ogólnej i Doświadczalnej prof. Karola Kleckiego, a później w Zakładzie Antropologii prof. J. Talki-Hryniewiczza, którego w okresie wojny zastępował. Doktorat wszech nauk lekarskich otrzymał na UJ w 1902, a habilitację w 1906 na podstawie rozprawy *Znaczenie dróg oddechowych jako wrót zakażenia w warunkach prawidłowych*. W następnym roku rozszerzył habilitację na propedeutykę lekarską. Od 1910 prowadził wykłady z historii medycyny oraz organizował nowoczesne Muzeum Historii Medycyny UJ, a później także Archiwum Wydziału Lekarskiego tej uczelni. W czasie I wojny światowej lekarz forteczny w Krakowie, a jednocześnie antropolog prowadzący pomiary różnoetnicznej grupy jeńców rosyjskich w Dubiu pod Krakowem. Wspierał repolonizację UW. Od 3 VIII 1918 w ministerstwach w Warszawie (Spraw Wojskowych, a później Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego). W 1919 otrzymał stopień pułkownika, oraz profesurę w

Zakładzie Patologii Ogólnej i Doświadczalnej UW. W czasie pracy w WRiOP walnie przyczynił się do powstania wyższych uczelni (Kraków, Poznań, Wilno). Od 1920 na wydziale lekarskim Uniw. Poznańskiego jako profesor zwyczajny historii i filozofii medycyny, a później – niezależnie – kierownik Katedry Antropologii. W 1935–39 wykładał historię medycyny i zagadnienia ogólnomedyczne w Uniw. Stefana Batorego w Wilnie. W czasie II wojny światowej lekarz praktykujący w Warszawie. Od roku akademickiego 1942/43 w nauczaniu w ramach tajnego Uniw. Ziemi Zachodnich. Podczas powstania utracił większość rękopisów prac z historii medycyny i antropologii. Przez Grodzisk Mazowiecki dotarł do Krakowa, gdzie kontynuował tajne nauczanie. Od III 1945 w Poznaniu, początkowo pracował przy odbudowie zniszczonych katedr, a następnie prowadził zajęcia dydaktyczne – do emerytury w 1947. Z uwagi na trudności materialne został zatrudniony jako młodszy asystent w Katedrze Antropologii Uniw. Poznańskiego, a po czterech latach tamże – został docentem bez obowiązku wykładów. W 1957 akredytowany jako profesor zwyczajny przy Katedrze Historii Medycyny Akad. Medycznej w Poznaniu. W 1960 przeszedł ostatecznie na emeryturę, pozostał jednak na uczelni jako redaktor.

Liczba publikacji W. od 1898 sięga 500 pozycji, z których większość dotyczy historii nauk medycznych (i przyrodniczych). Przy czym pierwsza publikacja z dziejów tych dyscyplin ukazała się w 1902 – a ostatnią z napisanych i opublikowanych pięć lat po zgonie W. jest monografia T. Chałubińskiego. W pracach tych, podobnie jak w studiach z propedeutyki medycyny, filozofii medycyny itp. W. wykorzystał także doświadczenia z praktyki lekarskiej, choć wyniósł je głównie z pierwszego, krakowskiego okresu swej posługi.

„W 1. pracy w katedrze u prof. Kleckiego (do 1913) zajmował się doświadczalnie sprawami jałowości tkanek prawidłowych, przenikania drobnoustrojów w warunkach prawidłowych z przewodu pokarmowego i dróg oddechowych do narządów wewnętrznych, oraz z krwi do żółci i moczu, hodowli bezwzględnych beztlenowców w atmosferze powietrza (podłoże do ich hodowli opracowane przez W. jest nadal stosowane – tzw. podłoże Wrzoska-Tarozziego),

dziedziczności padaczki eksperymentalnej i wad nabytych, oraz onkologii doświadczalnej” (R. Meissner). Powstałe na ten temat rozprawy były także drukowane w prasie niemiecko- i francuskojęzycznej.

Przejście W. do Katedry Antropologii UJ ożywiło jego zainteresowanie antropologią. Zaowocowało to pracą *Materiały do charakterystyki fizycznej ludności wiejskiej na pograniczu powiatów nowosądeckiego i limanowskiego* (1914, razem z żoną, Marią z domu Dąbrowską, antropologiem i lekarzem), co stanowiło kontynuację wcześniejszych prac I. Kopernickiego i J. Talki-Hryncewicza nad ludnością Karpat. Już w okresie poznańskim w pracach W. pojawiła się odmienna problematyka (np. rozprawy o czaszkach J. Kochanowskiego, J. Słowackiego). Zwracają uwagę, obok rozprawy typu *Asymetria ciała ludzkiego* (1930), gruntowne studia terenowe w Laskach k. Kępna oraz w Ostrowie Lednickim k. Gniezna, a także na Kaszubach. W. z uczniami (asystentami i studentami) prowadził tam wykopaliska, eksploatując nie tylko materiał kostny, lecz także zabytki kultury materialnej z IV–V oraz X–XIII w. Dokumentował to publikacjami, a zgromadzone zabytki trafiły do Muzeum Katedry Antropologii.

Gdy na UJ rozpoczynał wykłady z historii medycyny w 1910, miał już poważny dorobek z tego zakresu, w tym dwutomową monografię *Jędrzej Śniadecki. Życiorys i rozbiór pism* (1910, nagroda AU). Po I wojnie światowej katedry tego przedmiotu powstały we wszystkich uniwersytetach w Polsce. Od 1926 ukazywało się pod redakcją W. „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”. Dynamizm W. w tej dziedzinie owocował rozprawami jego i uczniów. Ostatnie książki W. dotyczyły Karola Marcinkiewicza i Tytusa Chałubińskiego. Podobnie było w antropologii, gdzie W. wydawał „Przegląd Antropologiczny”, a ponadto opracował *Bibliografię antropologii polskiej do roku 1955* (1959–60).

Uczniami i współpracownikami W. byli m.in. M. Ćwirko-Godycki, J. Dziadek, W.W. Głowacki, B. Górnicki i jego córka, Ludmiła Krakowiecka, prawniczka, docent AM w Poznaniu w zakresie historii medycyny.

Członek czynny PAU (1930). Członek krajowych i międzynarodowych organizacji specjalistycznych. Odznaczony medalami wojskowymi i cywilnymi.

SBP (M. Ćwirko-Godycki); Śródka.

Słownik biograficzny polskich nauk medycznych XX wieku, Warszawa 1991 (R. Meissner); *Szkice do portretów przedstawicieli medycyny poznańskiej 1945–1965*, Poznań 1991 (R. Meissner); „Archiwum Historii Medycyny” 1966 (T. Bilikiewicz, M. Ćwirko-Godycki); „Archiwum Historii Medycyny” 1980 (M. Ćwirko-Godycki).

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)